

Det foreslås, at ordningen med tilskud til forældre med privat børnepasning forlænges uændret for en periode på 2 år fra 1. januar 1996 til 31. december 1997.

Forslaget vil kunne medvirke til at afhjælpe et pasningsproblem for forældre, hvis børn er på venteliste til offentlige dagtilbud.

Idet jeg i øvrigt henviser til bemærkningerne til lovforslaget, skal jeg anbefale forslaget til Folketingets velvillige behandling.

Skriftlig redegørelse

Redegørelse af 21/11 95 om kulturmiljøområdet (Redegørelse nr. R 4).

Miljø- og energiministeren (Svend Auken):

Historisk identitet er et vigtigt pejlemærke for nutidens mennesker.

Det danske landskab er præget af menneskets virke i 7000 år. Det er ganske enestående, at der overalt findes historiske spor, som fortæller om samfundsudviklingen. Det er ikke kun landsbyerne, landsbykirkerne, skel, hegn og veje, som sætter deres spor. Det har også landbruget og skovdriften gjort i årtusinder. Danmark er et af de lande i Europa, der rummer det største antal af bevarede og fredede stendysser og jættestuer. Skønt 80 pct. af os i dag bor i byerne, har vi en klar opfattelse af, at naturen og landskabernes tilstand er af stor betydning for vor velfærd. På samme måde har de historiske bygninger og bymiljøer betydning for vor oplevelse af kvalitet i de daglige omgivelser. I international sammenhæng er de danske købstæder med deres middelalderlige bystruktur enestående.

De kulturhistoriske miljøer er også blevet et vigtigt led i turismen, og de indgår i virksomheders overvejelser om lokalisering. I den forbindelse stilles der stadig større krav til, hvordan nye bygninger og funktioner kan indpasses med en kvalitet, der udtrykker nutidens bidrag til den danske bygnings- og landskabskultur.

Interessen for kulturmiljøet – kulturlandskabet, byerne, fortidsminderne og de historiske bygninger er derfor stor. Men alt skal ikke bevares. Der skal ikke skabes museumsbyer og museumslandskaber. Det er vigtigt at gøre sig klart, hvad kræfterne skal samles om. Kulturmiljøsynsvinklen skal indgå i grundlaget for en fortsat dynamisk samfundsudvikling.

På den baggrund er det regeringens målsætning, at indsatsen på kulturmiljøområdet inden for Miljø- og Energiministeriets område må styrkes i de kommende år.

Beskyttelsen af kulturmiljøet er den 3. dimension i miljøpolitikken ved siden af forureningsbekæmpelsen og beskyttelsen af dyr og planter. Kulturmiljøområdet er en væsentlig del af den offentlige areal- og ejendomsregulering, der henhører under Miljø- og Energiministeriet. Kulturmiljøområdet er reguleret gennem planlovens regler, der dels omfatter kulturlandskabsbeskyttelsen i regionplanlægningen og dels omfatter den bevarende kommune- og lokalplanlægning. Det er amtskommunen, der har ansvaret for regionplanlægningen. Kommunerne har ansvaret for kommune- og lokalplanlægningen. Kulturmiljøet varetages også gennem naturbeskyttelsesloven, fortrinsvis gennem reglerne om fredning og fortidsmindebeskyttelse. Endelig reguleres bygningsfredning og -bevaring gennem bygningsfredningsloven.

Disse regelsæt er i det store og hele robuste og fremtidsrettede, men det må overvejes, om bygningsfredningsloven skal justeres på enkelte punkter.

Ansvar for det »brede perspektiv« i kulturmiljøarbejdet – beskyttelse af kulturlandskabet og by- og bygningsbevaring – ligger decentralt hos amtsråd og kommunalbestyrelser. Det »smalle perspektiv« – fortidsmindebeskyttelse og bygningsfredning – er et statsligt ansvar.

Efter regeringens opfattelse er denne arbejdsdeling god, og der er ikke behov for at ændre den. Men det er afgørende, at de nødvendige helhedsbetragtninger til stadighed anlægges.

Den samlede økonomiske ramme til tilskud og særlige aktiviteter inden for kulturmiljøområdet er i øjeblikket på ca. 60 mio. kr. pr. år.

De overordnede principper for den fremtidige indsats kan udtrykkes i følgende ledetråde:

- Kulturmiljøområdet skal indgå med større vægt i den fremtidige miljøpolitik og i grundlaget for myndighedernes beslutninger.
- Befolkningens indflydelse på kulturmiljøområdet skal udbygges.
- Kvaliteten i kulturmiljøarbejdet skal sikres i en balance mellem beskyttelse og benyttelse.

I det følgende gives en status over kulturmiljøarbejdet, og der peges på nye initiativer. Regeringen ønsker som opfølgning af miljø- og energiministerens »Natur- og Miljøpolitisk Rede-gørelse 1995« at lægge op til debat om de brede linjer i den fortsatte indsats.

Miljøkonsekvenserne af de initiativer, der peges på i denne redegørelse, viser sig først og fremmest i en forbedring af kulturmiljøet. Bevaringen af det traditionelle kulturlandskab vil yderligere tjene til opretholdelsen af biodiversiteten. By- og bygningsbevaring er ressourcebesparende i og med, at der er tale om bevaring og genanvendelse af eksisterende anlæg, konstruktioner og materialer.

Det internationale samarbejde

Internationalt er der fokus på kulturmiljøområdet.

Danmark har tilsluttet sig Granadakonventionen fra 1985 om bevaringen af Europas arkitektur og Maltakonventionen fra 1992 om den arkæologiske kulturarv.

Vi har ligeledes tilsluttet os UNESCO-konventionen fra 1972 om beskyttelse af verdens kultur- og naturarv. Til denne konvention er knyttet den såkaldte »Verdensarvsliste«, hvor Danmark i 1994 fik Jellingmonumenterne optaget. Danmark har yderligere indstillet Roskilde Domkirke og Kronborg til optagelse på listen.

I Maastricht-Traktaten omhandler artikel 128 kulturarvsdimensionen, og på denne baggrund drøftes i øjeblikket i EU-regi forslaget til Raphaelprogrammet, som er en handlingsplan for kulturarven, der ikke alene omfatter kulturmiljøområdet, men også den del af kulturarven, der ikke angår fast ejendoms regulering, og som henhører under Kulturministeriet. Forslaget til Raphaelprogrammet afsætter 67 mio. ecu for perioden 1996-2000.

I europæisk regi har der været afholdt »European Heritage Days« siden 1985. I Danmark gennemføres disse åbne arrangementer i tæt samarbejde med kommuner, museer, bevaringsforeninger og enkeltpersoner på grundlag af et initiativ taget af en nationalkomité under Miljø- og Energiministeriet. Danmark har som led i Kulturby 96 værtskabet for den officielle europæiske åbning i 1996.

Europarådet har udnævnt 1995 til »naturbeskyttelsesår«. På denne baggrund har Danmark valgt »kulturlandskabet« som tema og afholdt en række aktiviteter inden for rammer, udstukket af en nationalkomité. Europarådet afholder endvidere i 1996 en ministerkonference i Helsingfors om kulturmiljøets økonomiske og sociale virkninger på udviklingen i Europa.

I nordisk regi indgår Danmark i et tæt samarbejde med de øvrige nordiske lande om kulturmiljøprojekter.

Regeringen vil fortsætte det internationale samarbejde på kulturmiljøområdet og vil i de kommende år i yderligere omfang integrere kulturmiljøsynsvinkler i Miljø- og Energiministeriets internationale miljøbistandsarbejde.

Regionale faglige råd

Det er af afgørende betydning for kulturmiljøarbejdet, at befolkningen inddrages. Det sker allerede i stor udstrækning gennem offentlighedsreglerne i region-, kommune- og lokalplanlægningen.

Det er imidlertid vigtigt, at det faglige grundlag for såvel befolkningens medvirken som myndighedernes beslutninger om kulturmiljøspørgsmål er til stede. Kun herved kan kvaliteten sikres.

Det er derfor regeringens opfattelse, at det bør overvejes, om der er behov for at oprette særlige faglige »kulturmiljøråd«, der kan bistå såvel befolkningen som myndighederne i spørgsmål om kulturmiljøet. Rådene kunne understøtte de nødvendige faglige helhedsvurderinger inden for kulturmiljøområdet.

Sådanne råd bør ikke tillægges myndighedskompetence. Rådene kunne sammensættes af kompetente fagpersoner og eventuelt betjenes sekretariatsmæssigt af amtsrådene eller af kommuneforeningerne. Rådene skal kunne afgive udtalelse såvel om mere generelle spørgsmål som i konkrete sager.

Oprettelse af sådanne råd inden for kulturmiljøområdet må afvejes i forhold til myndigheder og råd, der allerede eksisterer i regionalt og kommunalt regi. Regeringen lægger hermed op til debat herom.

Vidensopbygning og information

Forandringerne i landskabet, den hastige nedbrydning af monumenter og bygninger og den voksende interesse for kulturmiljøet understreger, at der på et tidligt tidspunkt skal tages stilling til, hvad der skal bevares, og hvordan det gøres på den mest hensigtsmæssige måde.

Da det hverken er økonomisk muligt eller hensigtsmæssigt at sætte ind med en bevaringsindsats på alle områder, er det vigtigt, at der

udvikles de rette metoder til registrering, udvælgelse, beskyttelse, restaurering og vedligeholdelse af de bevaringsværdige kulturmiljøer og kulturhistoriske elementer i by og på land.

Den nødvendige målrettede vidensopbygning på kulturmiljøområdet må understøttes, og samarbejdet mellem de forskellige institutioner, hvor faglig ekspertise er repræsenteret, må udvikles. Miljø- og Energiministeriet har f.eks. i samarbejde med Odense Universitet indledt en kortlægning af vidensbehovet om kulturlandskabets enkelte dele. På samme måde vil ministeriet gennem Forskningscentret for Skov & Landskab styrke den fysiske planlægning ved dannelse af et center for bymiljø og planlægning.

I 1987 oprettedes den selvejende institution Raadvad, Nordisk Center til bevarelse af håndværk, som støttes af Miljø- og Energiministeriet med 500.000 kr. om året. Centrets opgave er at indsamle viden og informere og rådgive om bygningskultur og bygningsbevaring. Et led heri er udbredelsen af kendskabet til de traditionelle håndværksmetoder og håndværksfag.

Regeringen finder, at Raadvadcentrets virksomhed er et vigtigt led i bestræbelserne for at forbedre oplysning og formidlingsindsatsen. Der er behov for at overveje, hvorledes centrets fortsatte virke kan understøttes.

Der er også brug for folkeoplysning om kulturhistorien i landskabet, i byen og i bebyggelserne. Dette er forudsætningen for en aktiv deltagelse og debat om kulturmiljøets fremtid. Derfor må vejledning, oplysning og information styrkes.

Herved kan de værdier, som kulturlandskabet, bebyggelserne og fortidsminderne indeholder, også indgå med større vægt i den enkelte grundejers beslutninger om areal- og ejendomsanvendelsen.

Beskyttelse af kulturlandskabet

Vi har pligt til at sikre os, at vi og vore efterkommere i fremtiden kan leve i et landskab, som ikke kun er indrettet efter øjeblikkets krav og måske mere kortsigtede perspektiv.

De amtskommunale regionplaner skal revideres i 1997, og som optakt hertil har miljø- og energiministeren derfor i sommeren 1995 afgivet en »statslig udmelding« med retningslinjer for det kommende regionplanarbejde. Heri tilkendegives bl.a., at regionplanlægningen skal

sikre kulturhistorien i landskabet, ikke blot de særlig værdifulde enkeltelementer, men også de kulturhistoriske helheder.

Baggrunden herfor er, at udviklingen inden for bl.a. byer, landbrug, industri og samfærdsel gennem det 20. århundrede har medført en forarmning og ensformning af landskabet. Grænserne mellem by og land er blevet mere udviklede, og de gamle kulturhistoriske sammenhænge forsvinder: skel og hegn sløjfes, veje omlægges, stier nedlægges, landsbyernes funktion og karakter udviskes, og de tidligere markant beliggende landsbykirker sløres af skæmmende byggeri og tekniske anlæg.

Varetagelsen af landskabets kulturhistoriske værdier gennem amternes regionplanlægning skal således styrkes, men det er ikke en opgave, der vil være afsluttet i 1997. Den vil fortsætte i de efterfølgende år. Det er væsentligt, at dette arbejde foregår i samarbejde med kommunerne og museerne.

Det primære formål med regionplanlægningen er ikke at skabe restriktioner. Derimod skal planlægningen tjene som grundlag for kommunernes mere detaljerede planlægning og for amtsrådenes konkrete beslutninger om det åbne lands anvendelse, hvad enten det sker gennem administrationen af arealanvendelseslovgivningen eller i beslutningerne om naturforvaltningsindsatsen.

Den statslige udmelding til regionplanrevision 1997 skal også ses i lyset af Wiendeklarationen fra Europarådets topmøde i oktober 1993, hvor det er formuleret, at kulturarven i sin nationale, regionale og lokale mangfoldighed er en grundlæggende værdi, der skal værnes om. I den kommende landsplanredegørelse vil der da også blive lagt vægt på kulturarven set i lyset af en sammenhængende landskabsplanlægning for både erhverv, natur og kultur.

For at skabe bedst muligt grundlag for den amtskommunale planlægning har Miljø- og Energiministeriet igangsat et projekt: »Kulturhistorien i planlægningen«. Projektet forventes afsluttet i 1997 og gennemføres i samarbejde med amter, kommuner, museer og lokalbefolkning.

Siden 1989 har vi i Danmark gennemført en målrettet naturforvaltningsindsats med bl.a. skovrejsning og naturgenopretning samt formidling. Dette skal primært ses som et led i bestræbelserne for at bevare den biologiske mangfoldighed.

Naturforvaltningsarbejdet har imidlertid også kulturmiljøaspekter. Det ses i flere af de gennemførte naturforvaltningsprojekter, f.eks. genskabelsen af Højby Sø i Odsherred og Spøttrup Sø i Salling. Vandstandshævningen i den vestsjællandske Åmose for at sikre de arkæologisk internationalt betydningsfulde bopladslag fra kongemosekulturen er gennemført som frednings- og naturgenopretningssag.

Regeringen vil forstærke kulturmiljøaspekterne i det fortsatte naturforvaltningsarbejde.

By- og bygningsbevaring

Det er afgørende, at by- og bygningsbevaringen indgår med den fornødne vægt i den kommunale planlægning. Kommunerne har ansvaret for bevaringen af landets omkring 300.000 bevaringsværdige bygninger. Dette sker først og fremmest gennem kommune- og lokalplanlægningen.

Det må vurderes, om den kommunale bevaringsplanlægning har den tilstrækkelige kvalitet, eller om kommunerne ved revisionen af kommuneplanen – i lighed med den statslige udmelding til 1997-revisionen af regionplanerne – skal tilskyndes til en særlig planlægningsindsats for bevaringsarbejdet.

Med kommuneplanen fastlægges de overordnede retningslinjer, og i lokalplaner kan der fastsættes bindende bestemmelser om bygningsernes ydre og sammenhæng med omgivelserne. Kommunalbestyrelsen kan også i en lokalplan træffe beslutning om, at bevaringsværdige bygninger ikke må nedrives. Det anslås, at omkring 50.000 bygninger er omfattet af bevarende lokalplaner eller tilsvarende bevaringsbestemmelser.

Siden 1990 har Skov- og Naturstyrelsen med baggrund i Folketingets drøftelser i 1989 understøttet den kommunale planlægning gennem udgivelse af 46 kommuneatlas, der gennem det såkaldte SAVE-system har vurderet bevaringsværdien af i alt ca. 225.000 bygninger og 1.300 bymiljøer. Miljø- og Energiministeriet har i de sidste 6 år afsat godt 10 mio. kr. pr. år til opgaven, som har stor interesse i kommunerne. I 1996 vil den omfattende kortlægning af København blive afsluttet i forbindelse med Kulturby 96.

Kommuneatlas tilvejebringes i et tæt samarbejde mellem kommunerne og Skov- og Naturstyrelsen og følges af en lokal følgegruppe, som

nedsættes af kommunalbestyrelsen. Kommuneatlas beskriver også, hvilke initiativer kommunen bør tage i den kommende planlægning.

Internationalt har SAVE-systemet med succes være afprøvet i udlandet, f.eks. i Irland, Polen og Tyskland. Systemet er på opfordring af UNESCO indlagt på Internettet.

Det er regeringens opfattelse, at kommuneatlassystemet skal videreudvikles.

Det skal fortsat alene være op til den enkelte kommunalbestyrelse, om der skal gennemføres en atlasregistrering i den pågældende kommune. Det bør imidlertid overvejes, om kommunerne selv bør foretage bedømmelsen af de enkelte bygninger og finansiere en større del af atlasarbejdet. Dette er i øjeblikket under afprøvelse i et forsøgsprojekt i Lemvig Kommune.

Som yderligere understøttelse af den kommunale indsats i bevaringsarbejdet vil der blive udsendt en vejledning til kommunerne med konkrete eksempler på forskellige typer af bevarende lokalplaner. Vejledningen kan også ses som en anvisning på, hvordan kommuneatlasregistreringerne gennem kommune- og lokalplanlægningen kan gøres bindende for arealanvendelsen.

I 1996 er det hensigten yderligere at udvikle SAVE-systemet, således at vurderinger af bygningernes bevaringsværdier kan suppleres med ressourceøkonomiske vurderinger. Hensigten er herigennem at få kendskab til konsekvenser af henholdsvis nedrivning, renovering eller vedligeholdelse. På denne måde vil en vurdering af bevaringsarbejdets miljøkonsekvenser blive indbygget i selve SAVE-systemet. Hermed kan fremtidens kommuneatlas medvirke til integrationen mellem kulturmiljøsynsvinklerne og den øvrige miljøpolitik.

Lokale bevaringsfonde

Som nævnt i regeringens »Natur- og Miljøpolitisk Redegørelse 1995« overvejer regeringen at foreslå oprettelse af lokale bevaringsfonde i de kommuner, der har udarbejdet kommuneatlas. Bevaringsfondenes hovedopgave er at sikre istandsættelsesarbejder af høj kvalitet på de bevaringsværdige bygninger. Den økonomiske støtte, formentlig i form af lån, kan tildeles ejere af bevaringsværdige bygninger.

Bevaringsfondene kan styres og støttemidlerne administreres af lokale bevaringsråd med medlemmer udpeget af kommunalbestyrelsen

efter indstilling fra lokale interesseorganisationer, museer, handelsstandsforeninger, håndværkerforeninger m.fl. Bevaringsrådene skal være uafhængige af kommunalbestyrelsen og andre myndigheder i deres konkrete afgørelser.

Etableringen af sådanne bevaringsfonde vil efter regeringens opfattelse kræve såvel udvikling af nye samarbejdsformer mellem kommunerne og staten i forhold til det hidtidige samarbejde om kommuneatlas som en ændring af udgiftsfordelingen mellem stat og kommune. I Lemvigforsøget betaler kommunen således en større andel af udgifterne til bygningsregistreringen, mens staten til gengæld bidrager til oprettelse af en lokal bevaringsfond.

En bevaringsfond kan oprettes i de kommuner, der har gennemført en kortlægning og registrering efter SAVE-systemet. Det bør overvejes, om det i denne forbindelse er kommunalbestyrelsens opgave i en kommuneplan at udpege, hvilke kategorier af bygninger der er bevaringsværdige, og som på et senere tidspunkt vil kunne sikres i en bevarende lokalplan.

De lokale bevaringsfonde kunne finansieres af staten og kommunerne i fællesskab, f.eks. således at staten bidrager med 2/3 over en årrække og kommunen med 1/3.

Det skønnes, at en bevaringsfond i gennemsnit vil have behov for en kapitaltilførsel på mindst 300.000 kr. pr. år over en periode på otte år. I det igangværende Lemvigforsøg, som udløber 1997, indgår også oprettelsen af en lokal bevaringsfond samt afprøvning af dens administrationsgrundlag.

Med de hidtidige 10-12 mio. kr., der årligt af staten anvendes til kommuneatlasarbejdet, skønnes det, at der som udgangspunkt vil kunne oprettes bevaringsfonde i 5 kommuner om året efter den nye atlasmodel, samtidig med at der stadig gennemføres et antal kommuneatlasregistreringer.

Fortidsmindebeskyttelse

Gravhøjene, ruinerne og voldstederne er en vigtig del af dansk kultur.

De store stengrave er et markant indslag i det danske landskab; stendysser har i de sidste århundreder været et nationalt symbol. Vi har i Danmark godt 30.000 fredede fortidsminder.

Staten har ansvaret for fortidsminderne, som er beskyttet direkte i naturbeskyttelsesloven, mens amtsrådene har ansvaret for omgivelserne og for tilsyn og pleje.

Amterne overtog tilsynet med fortidsminderne i 1992, men allerede i 1984 havde staten iværksat en nyregistrering af fortidsminderne for at få et mere præcist overblik over deres tilstand og placering. Denne registrering er afsluttet for over halvdelen af landets vedkommende. Arbejdet med at registrere landets fortidsminder vil blive intensiveret de næste år og påregnes afsluttet i år 2000.

Staten har gennem særlige kampagner i de senere år forstærket arbejdet med bevaringen af vore fortidsminder.

Som opfølgning på naturbeskyttelsesloven fra 1992 er der således med en »fredningskampagne« sat fokus på den type fortidsminder – vej-anlæg, sten- og jorddiger og krigergrave – der først opnår beskyttelse ved særlig underretning af ejeren. Alene med hensyn til vejsporene er der nu kortlagt omkring 1.000 vejsystemer. Til fredningskampagnen er årligt afsat 500.000 kr. Dette arbejde vil fortsætte de kommende år.

Med »megalitkampagnen« er der sat fokus på istandsættelsen af vore dysser og jættestuer. Indtil år 2000 er det målet at sikre 100 af de i alt cirka 500 dysser og jættestuer, der i dag er i dårlig stand, og som kan udgøre en fare for besøgende. På nuværende tidspunkt er der restaureret 46 gravanlæg. Til megalitkampagnen er årligt afsat 800.000 kr. Danmark er internationalt et foregangsland på dette område.

Gennem en »ruinkampagne« vil 250 fredede ruiner være restaureret i år 2000. Disse særligt udvalgte ruiner vil herefter kunne bevares med almindelig vedligeholdelse. Restaureringen af ruinerne følges op med en øget skilte- og informationsvirksomhed. Et af de mere markante eksempler herpå er opførelsen af et besøgscenter i forbindelse med Hammershus Slotsruin, som årligt har omkring 400.000 besøgende. På nuværende tidspunkt tilbagestår restaureringen af 154 ruiner. Der er årligt afsat 5 mio. kr til ruinkampagnen.

Et af formålene med megalit- og ruinkampagnerne er også at beskytte disse særligt populære fortidsminder mod den nedslidning, som er en følge af befolkningens og turisternes voksende interesse. Information er et vigtigt led heri. I 1995 afsluttes således opsætningen af nye informationsskilte ved 500 af vore mest markante fortidsminder.

Regeringen er meget opmærksom på, at afvejningen mellem hensynet til benyttelsen og beskyttelsen af fortidsminderne er vigtig i de kommende år. Formidlingen af viden om vore

fortidsminder bliver derfor også styrket. Den stigende interesse for vore fortidsminder må ikke føre til nedslidning af dem. De senere år har den øgede turisme i Europa givet mange eksempler på dette.

Den hast, hvormed det nutidige bliver til fortid, er voldsom. Vi har derfor også et ansvar for at sikre os vidnesbyrd fra nyere tid. I de kommende år vil indsatsen på dette område blive intensiveret. Skov- og Naturstyrelsens samarbejde med museer, amter og frivillige om registreringer af befæstningsanlæg langs den jyske vestkyst er et eksempel herpå. Registreringen afsluttes i 1996. Et andet projekt, som også retter sig mod nyere tid, er gennemførelsen af et formidlingsprojekt om Københavns befæstning i forbindelse med Kulturbry 96.

Beskyttelsen af kulturarven på havbunden har taget fart siden 1983, hvor alle fortidsminder på havbunden blev beskyttet gennem lovgivningen og der påbegyndtes en systematisk eftersøgning og registrering af disse fortidsminder.

Der er indtil nu registreret 2.000 stenalderboplader på havbunden ud af de formodede 10.000-20.000 boplader. Ligeledes er der registreret 4.000-5.000 skibsvrag ud af en totalmængde på 20.000-30.000. Udforskningen af både de undersøiske stenalderboplader og skibsvragene har markeret Danmark som internationalt førende på dette område.

Arbejdet med sikringen af fortidsminderne på havbunden, som også har internationale samarbejdsaspekter, vil fortsætte de kommende år.

De danske skove indeholder mange fortidsminder, ligesom der findes spor fra tidligere dyrkningsformer. Hensigten med skovloven er også at varetage de kulturhistoriske interesser. I den statslige skovdrift tages der særlige hensyn til fortidsminderne.

Bygningsfredning

Beskyttelsen af landets mest værdifulde bygninger har siden 1918 været et statsligt ansvar efter bygningsfredningsloven. Der er i dag fredet ca. 9.000 bygninger fordelt på ca. 3.800 ejendomme.

Miljø- og energiministeren kan frede bygninger, hvis de har væsentlig arkitektonisk eller kulturhistorisk værdi og er over hundrede år gamle. Også bygninger, som er yngre end hundrede år, kan fredes, når det er begrundet i deres fremragende værdi eller i andre særlige

omstændigheder. Bygninger fra før 1536 er automatisk fredede. Kirker tilhørende folkekirken er beskyttet gennem lovgivningen om folkekirken. Andre kirker kan beskyttes gennem bygningsfredningsloven.

Alle fredningsforslag skal forelægges Det Særlige Bygningssyn, som skal afgive en positiv indstilling, for at en bygning kan fredes. Bygningssynet, der beskikkes af miljø- og energiministeren for en fireårig periode, repræsenterer arkitektonisk og kulturhistorisk ekspertise, hovedforeningerne på bygningskulturområdet samt kommunerne.

Der er i de senere år sket en nyorientering af fredningsarbejdet fra overvejende enkeltstående fredninger til fredninger på grundlag af Skov- og Naturstyrelsens udviklingsarbejde og temagennemgange. Fredningerne har været koncentreret om bygningskategorier, som er særligt truede af samfundsudviklingen, er underrepræsenteret i fredningsmæssig henseende eller opført efter 1850.

Ca. 20 pct. af de fredede bygninger i perioden 1987-1995 var under 100 år på fredningstidspunktet. Den hidtil yngste fredede bygning er Journalisternes Hus i København opført 1975. Huset blev fredet i 1992. Denne tendens afspejler, at det historiske perspektiv forkortes i et samfund under hastig forandring. Hertil kommer, at byggeriet i dette århundrede kendetegnes ved formmæssige og byggetekniske eksperimenter. Mange af de væsentlige bygninger har således lige fra opførelsestidspunktet været særlig sårbare. Samtidig har der især i 1960'erne og 1970'erne nok hersket en ringere forståelse for bygningsvedligeholdelse. Nybyggeriet har været i højsædet. Dette har medført, at mange nyere bygninger i dag er truede. Det kan derfor være nødvendigt, at der gennemføres fredning på et tidligt tidspunkt i en bygnings liv.

I de kommende år vil denne indsats blive intensiveret, men regeringen tillægger det samtidig afgørende vægt, at bygningsfredningslovens antikvariske sigte fastholdes.

Regeringen finder det endvidere vigtigt, at de fredede bygninger også fremover både repræsenterer det bedste i landets bygningskultur og giver et sammenhængende billede af den bygningskulturelle udvikling.

På baggrund af udviklingen i de seneste år og de kommende års fredningsbehov mener regeringen, at der er grund til at overveje, om bygningsfredningslovens 100-års-regel skal ændres eller helt afskaffes. Til sammenligning kan næv-

nes, at alderskriteriet i England er 30 år og i Holland 50 år, medens der ikke er aldersgrænse i Sverige.

Regeringen har endvidere den opfattelse, at det er vigtigt for det fremtidige bygningsfredningsarbejde, at offentligheden inddrages yderligere.

Regeringen overvejer på den baggrund, om en landsdækkende forening på bygningskulturområdet – som supplement til den gældende praksis, hvorefter alle over for Skov- og Naturstyrelsen kan pege på fredningsemner – skal tillægges en ret til at fremsætte fredningsforslag. Når forslaget offentliggøres af Miljø- og Energiministeriet indtræder den retsvirkning, at de af forslaget omfattende bygninger ikke kan nedrives, før fredningssagen er afgjort. Det afgørende for, om en sådan ordning skal etableres, vil være, at der findes en tilstrækkelig stærk landsdækkende foreningsmæssig struktur.

De fredede bygningers tilstand

En bygningsfredning forpligter ejeren til at holde det fredede i forsvarlig stand. Nedrivning og bygningsarbejder, som går ud over almindelig vedligeholdelse, kræver tilladelse af Skov- og Naturstyrelsen.

Ved administrationen af de fredede bygninger skal der lægges vægt på, at bygningerne får en hensigtsmæssig funktion. Det har da også igennem årene været et ledende princip ved administrationen af byggesagerne, at de fredede bygninger fortsat skal kunne fungere i det miljø, hvori de findes, og under fortsat privat ejerskab. Nyt og gammelt skal kunne fungere sammen. Det forstærker kvaliteten ved begge dele.

Den bedste sikring af de fredede bygninger sker gennem ejerens forståelse og accept af fredningen i forbindelse med bygningernes vedligeholdelse og drift. Information af ejerne om bygningsvedligeholdelse er derfor et vigtigt led i den statslige administration af de fredede bygninger.

Det er Skov- og Naturstyrelsens vurdering, at de fredede bygninger generelt set er i god vedligeholdelsesstand.

Inden for enkelte fredede bygningskategorier er en større restaureringsindsats dog påkrævet i de kommende år. Det drejer sig primært om 1700- og 1800-tallets bøndergårde, hvor mange af de flerlængede stråtekte bindingsværksgårde er stærkt truede. Hertil kommer visse herregår-

de med store bygningsmæssige problemer. Der knytter sig også problemer til bevaringen af udsmykninger, herunder især sandstensportalerne. For de ældre fredede industrianlæg som vand- og vindmøllerne må der også i de kommende år gøres en særlig indsats. Bygge- og Boligstyrelsen og Skov- og Naturstyrelsen samarbejder om spørgsmålet om brandsikring af fredede bygninger.

Fredning af større produktions- og industrianlæg rejser ofte spørgsmål om, hvilke bygningsmæssige ændringer der fremtidig kan gennemføres, uden at bygningsanlæggenes fredningsværdier går tabt, når bygningerne fortsat skal kunne anvendes som forudsat af ejeren. Problemstillingen viser sig også tydeligt, hvor nye funktioner som f.eks. kontorer og boliger ønskes indpasset i bygningerne. Det er væsentligt, at det sikres, at fredning af produktions- og industrianlæg sker på en sådan måde, at ejerne på fredningstidspunktet kan danne sig et billede af fremtidige ombygnings- og ændringsmuligheder på bygningerne, herunder hvilken økonomisk støtte der kan forventes fra statens side. Dette bør eventuelt sikres i lovgivningen.

Til belysning af denne problematik har Skov- og Naturstyrelsen iværksat et forsøg for de fredede bygninger på DSB's centralværksteder i Århus. Forsøget har til formål at undersøge genanvendelses- og ombygningsmuligheder i samarbejde med ejer og brugere. Forsøget forventes afsluttet ultimo 1996.

I samarbejde med ejerne har Skov- og Naturstyrelsen iværksat 5 projekter om fredning af herregårdshaver. Projekterne skal bl.a. belyse bygningsfredningslovens anvendelse på have- og parkanlæg samt fastlægge retningslinjer for administrationen af et fredet haveanlæg. Det videre arbejde med sikring af de bevaringsværdige kulturhistoriske herregårdshaver vil ske i et tæt samarbejde med Slots- og Ejendomsstyrelsen.

Økonomisk støtte til de fredede bygninger

Med hjemmel i bygningsfredningsloven yder Skov- og Naturstyrelsen støtte til istandsættelses- og restaureringsarbejder på fredede bygninger. Støtten gives som økonomiske tilskud, konsulentbistand, projektudarbejdelse og brugte byggematerialer. I finansloven for 1995 er tilskudsbevillingen godt 28 mio. kr. Dette har været niveauet i de senere år.

Med de ekstraordinære 10 mio. kr. inden for ovennævnte tilskudsbevilling til de fredede herregårde, der har været afsat på finansloven siden 1993, har det været muligt at gennemføre en række af de mest påkrævede tagomlægninger og uopsættelige bygningsarbejder på en række herregårde. Denne støtte modsvares af ejerens betaling, fortrinsvis i forholdet 50/50. I 1995 har der været en øget efterspørgsel efter »herregårdspuljen«. Også i de kommende år skønnes det nødvendigt med ekstraordinære midler til restaureringsarbejder på de fredede herregårde.

Ved siden af den statslige tilskudsordning ydes støtte til fredede og bevaringsværdige bygninger gennem Statens Bygningsfredningsfond, som blev oprettet i 1966. Formålet med fonden var bl.a. at åbne mulighed for, at truede fredede bygninger kunne sikres via f.eks. opkøb. Herudover kan der ydes økonomisk støtte i form af lån eller tilskud. Fondens bevilling på finansloven andrager i 1995 6,9 mio. kr. Fondens øvrige midler – ca. 7 mio. kr. de seneste år – kommer fra forrentning og afdrag på de lån, fonden gennem årene har ydet. Statens Bygningsfredningsfond har som ejer i de senere år bl.a. stået for sikring og istandsættelse af Trekroner Søfort i Københavns Havn.

Det er efter regeringens opfattelse afgørende, at de forskellige former for direkte økonomisk støtte til fredede og bevaringsværdige bygninger opretholdes, herunder mulighederne for långivning og opkøb med efterfølgende istandsættelse af værdifulde truede bygninger.

Regeringen vil imidlertid ved revision af bygningsfredningsloven foreslå, at der sker en sammenlægning af de økonomiske støtteordninger, således at en ny samlet ordning administreres af Skov- og Naturstyrelsen under rådgivning af Det Særlige Bygningssyn. Dermed ophører den nuværende støtteordning til fredede og bevaringsværdige bygninger i form af Statens Bygningsfredningsfond og den statslige tilskudsordning til de fredede bygninger som selvstændige ordninger.

Herved opnås, at Skov- og Naturstyrelsen i sin administration af den nye støtteordning kan søge råd i Det Særlige Bygningssyn, hvor der ud over faglig ekspertise er repræsentanter fra interesseorganisationerne og de kommunale myndigheder. Endvidere opnås en større fleksibilitet i administrationen af den økonomiske støtte.

Ud over den direkte økonomiske støtte findes i dag en række indirekte økonomiske støtteordninger for fredede ejendomme. Fredede ejendomme kan således bl.a. fritages for betaling af kommunal grundskyld og dækningsafgift. Fritagelsen omfatter den bebyggede grund, gårdsplads og have. Denne forudsætter, at ejeren fraskriver sig muligheden for at benytte bygningsfredningslovens mulighed for at begære statslig overtagelse, såfremt staten meddeler afslag på ansøgning om nedrivning. Ejere af fredede ejendomme kan endvidere skattemæssigt fratrage en række drifts- og vedligeholdelsesudgifter.

Afslutning

Med denne redegørelse lægger regeringen op til bred debat om retningslinjerne for den fremtidige indsats på kulturmiljøområdet, som skal indgå med større vægt i miljøpolitikken. Regeringen peger på følgende:

- Kulturmiljøet skal indgå med større vægt i miljøpolitikken ved siden af forureningsbekæmpelsen og beskyttelsen af dyr og planter.
 - Grundlaget for en øget folkelig inddragelse skal styrkes og forbedres – f.eks. ved etablering af regionale faglige råd, der kan rådgive i kulturmiljøspørgsmål.
 - Der skal sikres en balance mellem beskyttelse og benyttelse.
 - Kulturmiljøet skal i yderligere omfang integreres i Miljø- og Energiministeriets internationale miljøbistand.
 - Kulturlandskabet må styrkes gennem planlægning og administration. Amtsrådenes regionplanlægning skal således i 1997-revisionen specielt behandle kulturlandskabsbeskyttelsen, og det må overvejes, om bevaringssynsvinklen skal understreges ved revisionen af kommuneplanerne. Kulturmiljøsynsvinklen skal også skærpes i den fremtidige naturforvaltningsindsats.
 - I kommuneatlasarbejdet, hvor igennem bevaringsværdige bygninger og bymiljøer siden 1989 har været registreret af Skov- og Naturstyrelsen, bør der ske en ændret arbejds- og udgiftsdeling mellem stat og kommune, og der skal oprettes lokale bevaringsfonde, der kan yde økonomisk støtte til bevaringsværdige bygninger.
- Regeringen foreslår endvidere, at de direkte statslige økonomiske støtteordninger til de fredede bygninger sammenlægges til en sam-

let støtteordning under Skov- og Naturstyrelsen.

- De igangværende aktiviteter på fortidsmindedområdet, f.eks. registrering og bevaring, skal fortsættes. Den fremtidige indsats skal intensivere beskyttelsen af den nyere tids fortidsminder.
- De senere års udvikling og praksis i bygningsfredningsarbejdet peger på behovet for at drøfte den gældende 100-års-regel for bygninger, der kan fredes i bygningsfredningsloven. Fredningsindsatsen over for den nyere tids byggeri skal intensiveres, og der skal samtidig sikres balance mellem fredning og den fremtidige anvendelse af de fredede bygninger fra nyere tid.

Regeringens intention er, at eventuelle lovgivningsinitiativer kan tages i folketingsåret 1996-97.

Den første sag på dagsordenen var:

1) Spørgsmål om fremme af forespørgsel nr. F 16:

Forespørgsel til statsministeren og socialministeren [om de ældres vilkår i Danmark].

Af Pia Kjærsgaard (DF) m.fl.

(Forespørgslen anmeldt 8/11 95).

Tredje næstformand (Margrete Auken):

Hvis ingen gør indsigelse mod fremme af denne forespørgsel, betragter jeg Tingets samtykke dertil som givet. (Ophold). Det er givet.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Spørgsmål om fremme af forespørgsel nr. F 17:

**Forespørgsel til statsministeren og socialministeren [om bedre hjælp til ældre og handicap-
pedel].**

Af Villy Søvnald (SF), Kirsten Jacobsen (FP) og Bruno Jerup (EL).

(Forespørgslen anmeldt 8/11 95).

Tredje næstformand (Margrete Auken):

Hvis ingen gør indsigelse mod fremme af denne forespørgsel, betragter jeg Tingets samtykke dertil som givet. (Ophold). Det er givet.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Spørgsmål til ministrene.

Spm. nr. S 510

1) Til erhvervsministeren af:

Niels J. Langkilde (KF):

»Hvilket datagrundlag benytter Stormflods-
rådet sig af til at afgøre, om der er tale om en
stormflodssituation?«

Skriftlig begrundelse

Danmark blev ramt af omfattende oversvømmelser natten mellem den 3. og 4. november 1995. En række husejere blev alvorligt ramt af oversvømmelser. Flere havde ikke været ramt af oversvømmelser inden for de seneste 20 år, og alligevel har man fået meddelelse om, at der ikke er nogen mulighed for at blive tilgodeset. Denne afgørelse virker uforståelig for de involverede, da de opfatter situationen som en stormflodsbegivenhed. Det vil derfor have interesse at vide, hvor mange målepunkter der benyttes langs de danske kyster til bestemmelse af en eventuel stormflodssituation.

Niels J. Langkilde (KF):

Store dele af Danmark blev ramt af omfattende oversvømmelser natten mellem den 3. og 4. november 1995. En række husejere blev alvorligt ramt af denne og fik ødelagt for meget store værdier.

Flere af de steder, der blev udsat for oversvømmelse, havde der ikke inden for de seneste 20 år været oversvømmelser, og derfor har folk svært ved at forstå, hvorfor de ikke kan få udbetalt nogen form for erstatning.

Det vil derfor have interesse at vide, om den manglende erstatningsudbetaling skyldes et mangelfuldt datagrundlag hos de mennesker, der indsamler de pågældende data, eller hvori problemet ligger.

Erhvervsministeren (Mimi Jakobsen):

Det er sådan, at stormflodsloven, som blev vedtaget i 1991, bestemmer, at det er Stormflods-
rådet, der afgør, om der har været stormflod, og det gør de efter en udtalelse fra Kystinspektora-
tet.

Denne udtalelse fra Kystinspektora-
tet indeholder oplysninger om vejr-situationen, der for-